

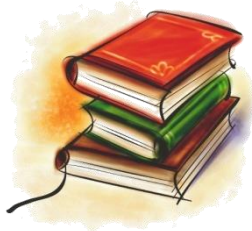
مبانی رایانش نرم

شبکه‌های عصبی: پرسپترون. آدالاین

هادی ویسی

h.veisi@ut.ac.ir

دانشگاه تهران - دانشکده علوم و فنون نوین

○ شبکه پرسپترون

- ساختار
- الگوریتم یادگیری
- کاربردها و مثال
- همگرایی قانون یادگیری

○ شبکه آدالاین

- ساختار
- الگوریتم یادگیری
- کاربردها و مثال
- قانون دلتا

شبکه پرسپترون ...

○ جزو معروف‌ترین شبکه‌های عصبی است

- حالت چند لایه آنها از پرکاربردترین شبکه‌های عصبی هستند
- بیشترین اثرگذاری بر شبکه‌های عصبی اولیه
- روزنبلات در سال ۱۹۶۲ و مینسکی و پاپرت در سال‌های ۱۹۶۹ و ۱۹۸۸

○ قانون یادگیری قوی‌تر نسبت به قانون هب

- یادگیری همراه با تکرار

○ در قانون هب، فقط یک بار (بدون تکرار) داده‌های آموزش به شبکه داده می‌شد

- یادگیری پرسپترون شبیه قانون هب، تفاوت عمده: وزن‌ها فقط زمانی تغییر می‌کند که پاسخ شبکه به ازای آن ورودی دارای خطا باشد

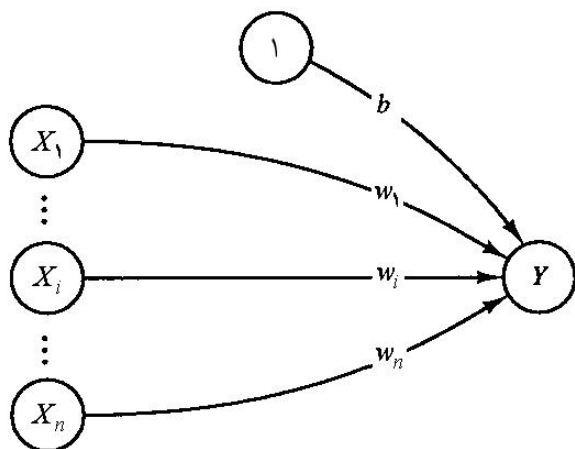
○ خطا = خروجی محاسبه شده توسط شبکه با مقدار هدف یکی نباشد

شبکه پرسپترون: ساختار ...

○ ساختار اولیه

- سه لایه نرون (واحدهای حسی، واحدهای پیونددهنده، و واحد پاسخ)
 - فقط وزن‌های بین لایه‌های دوم و سوم آموزش داده می‌شود
 - خروجی واحدهای پیونددهنده به واحدهای پاسخ یک بردار دودویی است
 - عملاً یک شبکه یک لایه است
- مدل تقریبی شبکه چشم

○ ساختار برای دسته‌بندی الگو

- متعلق بودن به دسته با پاسخ +1
- متعلق نبودن با پاسخ -1

شبکه پرسپترون: الگوریتم ...

- مرحله ۰ - مقداردهی اولیه به وزن‌ها و بایاس (مقدار صفر)
- تعیین نرخ یادگیری $0 < \alpha \leq 1$ (مقدار ۱)
- مرحله ۱ - تا زمانی که شرایط توقف برقرار نیست، مراحل ۲ تا ۶ را انجام دهید
- مرحله ۲ - انجام مراحل ۳ تا ۵ برای هر جفت داده آموزش $s:t$
- مرحله ۳ - فعال‌سازی‌های واحدهای ورودی را مشخص کنید: $x_i = s_i$
- مرحله ۴ - پاسخ واحد خروجی را محاسبه کنید:

الگوریتم
تکراری

$$y_{in} = b + \sum_i x_i w_i$$

$$y = \begin{cases} 1 & \text{if } y_{in} > \theta \\ 0 & \text{if } -\theta \leq y_{in} \leq \theta \\ -1 & \text{if } y_{in} < -\theta \end{cases}$$

جانشینی بایاس و آستانه؟

۱ = تعلق به دسته -۱ = عدم تعلق به دسته ۰ = ناحیه عدم تصمیم‌گیری (2θ)

شبکه پرسپترون: الگوریتم ...

- مرحله ۵- اگر خطایی رخ داده است، وزن‌ها و بایاس را به‌روز کنید.

اگر $y \neq t$ است، آنگاه: $w_i(new) = w_i(old) + \alpha x_i t$

$$b(new) = b(old) + \alpha t$$

به‌روز کردن
مشروط وزن‌ها

$$w_i(new) = w_i(old)$$

$$b(new) = b(old)$$

در غیراین صورت:

- مرحله ۶- شرایط توقف را آزمایش کنید:

○ اگر در مرحله ۲ هیچ وزنی تغییر نکرد، الگوریتم را متوقف کنید، در غیراین صورت ادامه دهید.

خطا = برابر نبودن پاسخ شبکه و مقدار هدف

نرخ یادگیری

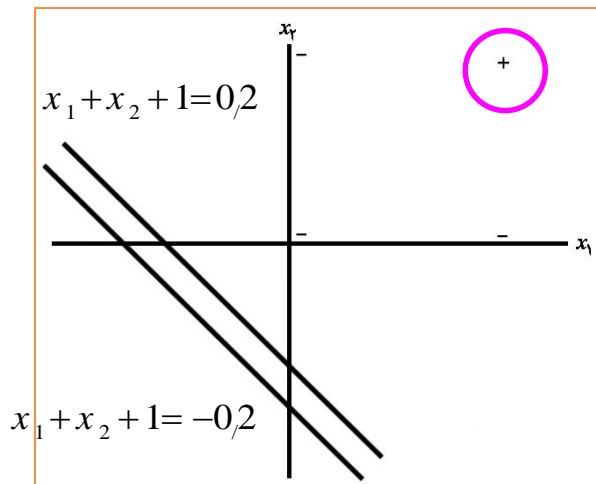

شبکه پرسپترون: کاربرد ...

○ تابع AND با ورودی‌های **دودویی** و هدف‌های **دوقطبی** ...

- وزن‌های اولیه و بایاس را صفر؛ نرخ اولیه یادگیری = ۱؛ آستانه = ۰.۲.
- ارائه ورودی اول

				WEIGHT							
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	$1)$	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									$(0$	0	$0)$
$(1$	1	$1)$	0	0	1	$(1$	1	$1)$	$(1$	1	$1)$

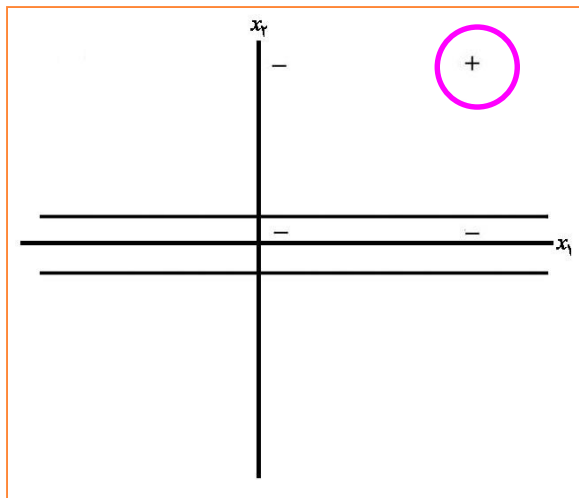

شبکه پرسپترون: کاربرد ...

○ تابع AND با ورودی‌های دودویی و هدف‌های دوقطبی ...

• ارائه دومین ورودی

						WEIGHT					
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	$1)$	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									$(1$	1	$1)$
$(1$	0	$1)$	2	1	-1	$(-1$	0	$-1)$	$(0$	1	$0)$

$$x_2 = 0.2$$

$$x_2 = -0.2$$

شبکه پرسپترون: کاربرد ...

○ تابع AND با ورودی‌های دودویی و هدف‌های دوقطبی ...

• ارائه سومین ورودی

						WEIGHT					
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	$1)$	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									$(0$	1	$0)$
$(0$	1	$1)$	1	1	-1	$(0$	-1	$-1)$	$(0$	0	$-1)$

• ارائه چهارمین ورودی

○ با توجه به برابر بودن پاسخ شبکه و مقدار هدف، وزن‌ها تغییری نمی‌کنند

						WEIGHT					
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	$1)$	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									$(0$	0	$-1)$
$(0$	0	$1)$	-1	-1	-1	$(0$	0	$0)$	$(0$	0	$-1)$

کامل شدن اولین دور
آموزش (Epoch)

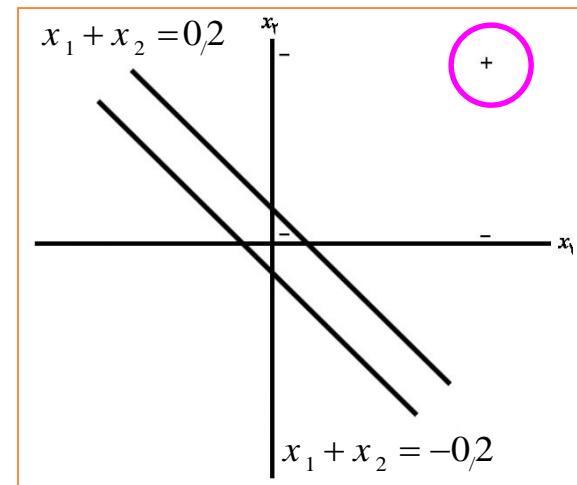
شبکه پرسپترون: کاربرد ...

○ تابع AND با ورودی‌های دودویی و هدف‌های دوقطبی ...

- نیاز به تکرار؟؟ صحیح نبودن پاسخ برای اولین الگوی ورودی
- تکراری بودن فرآیند آموزش (Iterative)

- دومین دور آموزش - ارائه اولین ورودی

				WEIGHT							
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	$1)$	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									$(0$	0	$-1)$
$(1$	1	$1)$	-1	-1	1	$(1$	1	$1)$	$(1$	1	$0)$

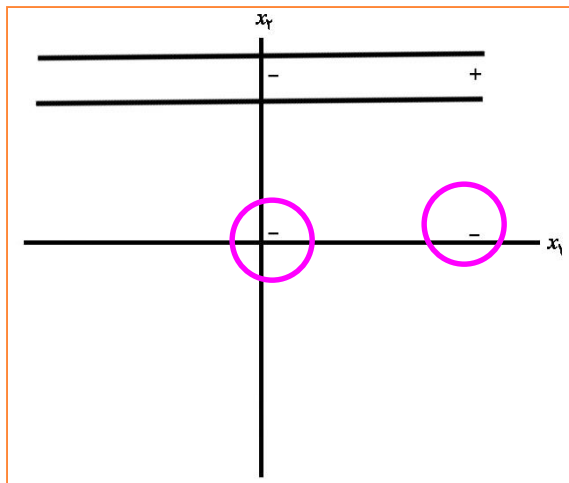

شبکه پرسپترون: کاربرد ...

○ تابع AND با ورودی‌های **دودویی** و هدف‌های **دوقطبی** ...

• دومین دور آموزش - ارائه دومین ورودی

				WEIGHT							
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	$1)$	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									$(1$	1	$0)$
$(1$	0	$1)$	1	1	-1	$(-1$	0	$-1)$	$(0$	1	$-1)$

$$x_2 - 1 = 0/2$$

$$x_2 - 1 = -0/2$$

شبکه پرسپترون: کاربرد ...

○ تابع AND با ورودی‌های دودویی و هدف‌های دوقطبی ...

• دومین دور آموزش - ارائه سومین ورودی

○ پاسخ برای تمام ورودی‌ها منفی

				WEIGHT							
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	$1)$	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									$(0$	1	$-1)$
$(0$	1	$1)$	0	0	-1	$(0$	-1	$-1)$	$(0$	0	$-2)$

• دومین دور آموزش - ارائه چهارمین ورودی

○ پاسخ برای تمام ورودی‌ها منفی

						WEIGHT					
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	1)	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									(0	0	-2)
(0	0	1)	-2	-1	-1	(0	0	0)	(0	0	-2)

کامل شدن دومین دور
آموزش (Epoch)

شبکه پرسپترون: کاربرد ...

○ تابع AND با ورودی‌های **دودویی** و هدف‌های **دوقطبی** ...

• سومین دور آموزش

				WEIGHT							
INPUT			NET	OUT	TARGET	CHANGES			WEIGHTS		
$(x_1$	x_2	$1)$	y_{in}	y	t	$(\Delta w_1$	Δw_2	$\Delta b)$	$(w_1$	w_2	$b)$
									$(0$	0	$-2)$
$(1$	1	$1)$	-2	-1	1	$(1$	1	$1)$	$(1$	1	$-1)$
$(1$	0	$1)$	0	0	-1	$(-1$	0	$-1)$	$(0$	1	$-2)$
$(0$	1	$1)$	-1	-1	-1	$(0$	0	$0)$	$(0$	1	$-2)$
$(0$	0	$1)$	-2	-1	-1	$(0$	0	$0)$	$(0$	1	$-2)$

• چهارمین دور آموزش

$(1 \ 1 \ 1)$	-1	-1	1	$(1 \ 1 \ 1)$	$(1 \ 2 \ -1)$
$(1 \ 0 \ 1)$	0	0	-1	$(-1 \ 0 \ -1)$	$(0 \ 2 \ -2)$
$(0 \ 1 \ 1)$	0	0	-1	$(0 \ -1 \ -1)$	$(0 \ 1 \ -3)$
$(0 \ 0 \ 1)$	-3	-1	-1	$(0 \ 0 \ 0)$	$(0 \ 1 \ -3)$

شبکه پرسپترون: کاربرد ...

○ تابع AND با ورودی‌های دودویی و هدف‌های دوقطبی ...

• پنجمین، ششمین، دور آموزش

(1 1 1) 0 0 1 (1 1 1) (3 3 -3)

(1 0 1) 0 0 -1 (-1 0 -1) (2 3 -4)

(0 1 1) -1 -1 -1 (0 0 0) (2 3 -4)

(0 0 1) -4 -1 -1 (0 0 0) (2 3 -4)

• نهمین دور آموزش

• دهمین دور آموزش

○ عدم تغییر وزن‌ها = توقف الگوریتم

○ همگرایی وزن‌ها

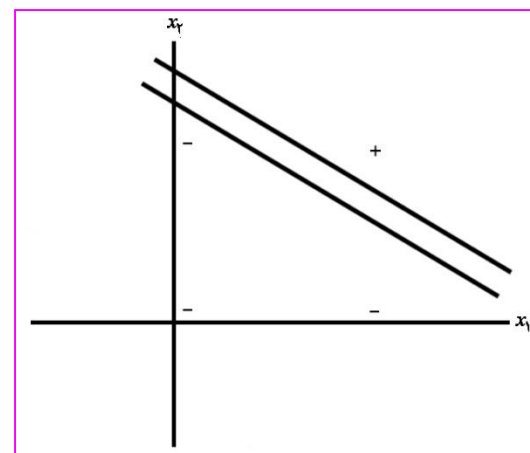
(1 1 1) 1 1 1 (0 0 0) (2 3 -4)

(1 0 1) -2 -1 -1 (0 0 0) (2 3 -4)

(0 1 1) -1 -1 -1 (0 0 0) (2 3 -4)

(0 0 1) -4 -1 -1 (0 0 0) (2 3 -4)

$$\begin{cases} 2x_1 + 3x_2 - 4 > 0, 2 \Rightarrow x_2 = -\frac{2}{3}x_1 + \frac{7}{5} \\ 2x_1 + 3x_2 - 4 < -0, 2 \Rightarrow x_2 = -\frac{2}{3}x_1 + \frac{19}{15} \end{cases}$$

شبکه پرسپترون: مثال ...

○ بازشناسی نویسه ...

- تشخیص حرف A از حرف غیر A
- ۳ نوع فونت

○ ۳ نوع A = خروجی شبکه معادل با تعلق به دسته

○ ۱۸ نویسه غیر A = خروجی معادل با عدم تعلق به دسته

• تعمیم برای سایر نویسه‌ها؟؟

- یک شبکه جداگانه برای هر نویسه
- شبکه‌ای با چندین (به تعداد نویسه‌ها) خروجی

ورودی با
فونت شماره ۱

...D...

A.....

...E..

.B.....

.....J.

..C....

.....K

ورودی با
فونت شماره ۲

...D...

A.....

...E..

.B.....

.....J.

..C....

.....K

ورودی با
فونت شماره ۳

...D...

A.....

...E..

.B.....

.....J.

..C....

.....K

شبکه پرسپترون: مثال ...

○ بازشناسی نویسه ...

- نمایش دوقطبی
- ۶۳ واحد ورودی (هر کدام یک پیکسل)
- ۷ واحد خروجی (هر کدام یک نویسه)

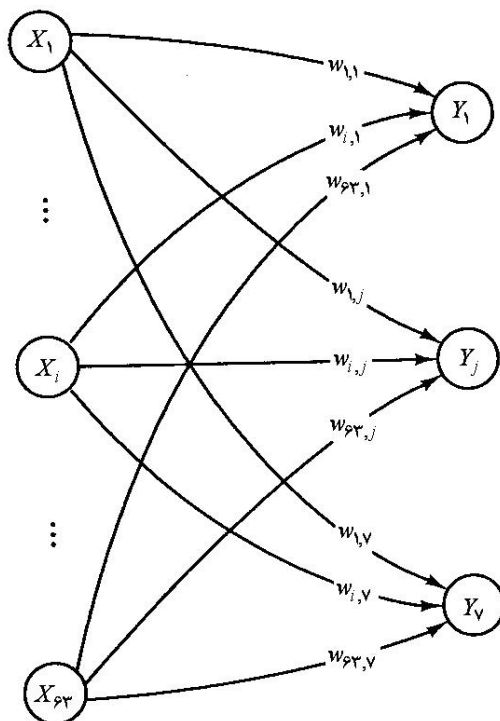
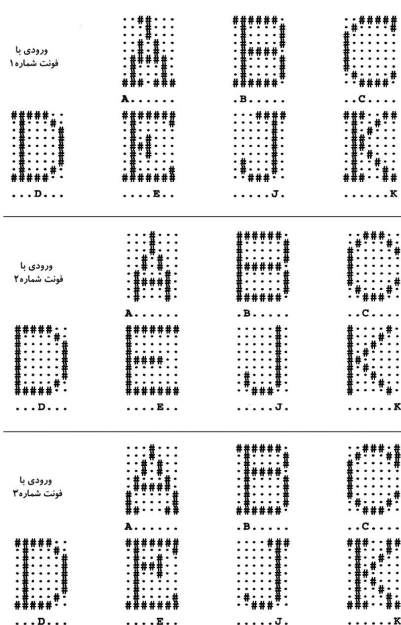
○ بردار خروجی برای نمونه‌های A

$$(A \dots) \Rightarrow (1, -1, -1, -1, -1, -1, -1)$$

○ بردار خروجی برای نمونه‌های B

$$(.B \dots) \Rightarrow (-1, 1, -1, -1, -1, -1, -1)$$

- دسته‌بندی درست داده‌های آموزش داده شده

شبکه پرسپترون: مثال

○ بازشناسی نویسه ...

• ارزیابی شبکه با ورودی‌های نویزی

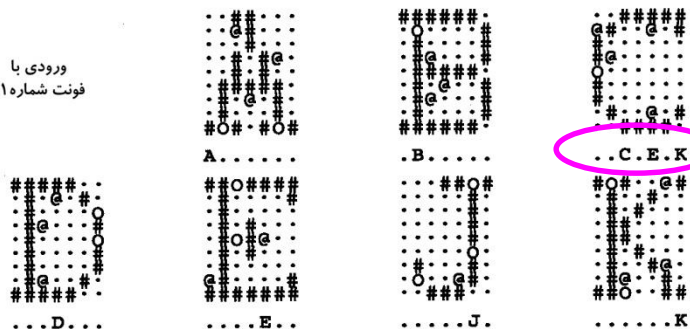
○ بردارهای ورودی شبیه به بردارهای آموزش

○ و نه دقیقاً مانند آنها

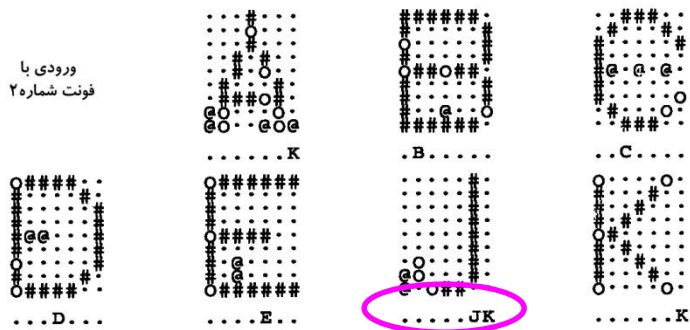
○ جایگزینی پیکسل «غیرفعال» با «فعال» = @

○ جایگزینی پیکسل «فعال» با «غیرفعال» = O

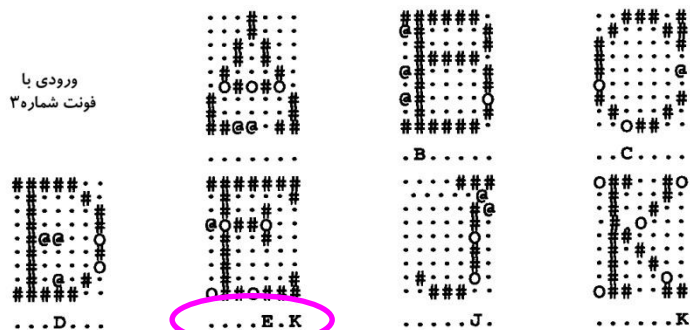
ورودی با
فونت شماره ۱

ورودی با
فونت شماره ۲

ورودی با
فونت شماره ۳

شبکه پرسپترون: همگرایی قانون یادگیری

○ قضیه

- اگر بردار وزن w^* وجود داشته باشد به طوری که برای تمام p ها داشته باشیم:

$$f(x(p) \cdot w^*) = t(p)$$

آنگاه برای هر بردار اولیه w ، قانون یادگیری پرسپترون به بردار وزنی نزدیک می‌شود (نه الزاماً منحصر به فرد و نه الزاماً w^*) که برای تمام الگوهای آموزش پاسخ صحیحی می‌دهد و این کار در مراحل با تعداد متناهی انجام می‌شود.

○ p = تعداد بردارهای ورودی آموزش

○ $x(p)$ = بردارهای ورودی آموزش

○ $t(p)$ = مقدار هدف معادل بردارهای ورودی آموزش (دوقطبی)

○ f = تابع فعال‌سازی خروجی

شبکه پرسپترون: نکات تکمیلی

○ مقداردهی نرخ یادگیری

- مقدار ثابت غیرمنفی
- مقدار $1/\|\mathbf{x}\|$ ؛ تا تغییر وزن یک بردار واحد باشد
- مقدار $(\mathbf{x} \cdot \mathbf{w}) / \|\mathbf{x}\|^2$

○ مقادیر اولیه وزن‌ها

- مقدار ثابت صفر
- یک الگوی آموزش اختیاری
- مقادیر تصادفی کوچکی

شبکه آدالاین ...

○ آدالاین = نرون خط وفقی (ADaptive LInear Neuron)

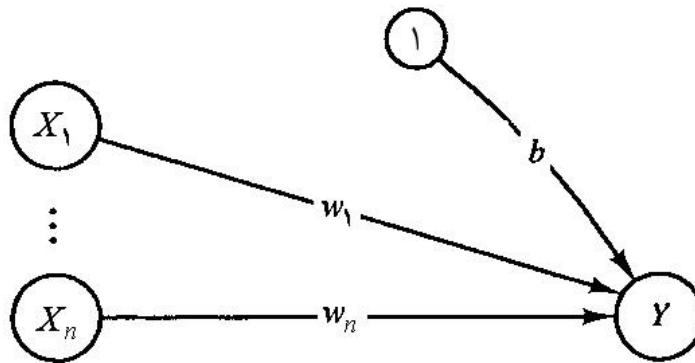
- توسط ویدور و هاف در سال ۱۹۶۰
- دارای قانون یادگیری متفاوت با هب و پرسپترون
- قانون یادگیری = قانون دلتا = قانون میانگین مربعات کمینه (LMS) = قانون ویدرو-هاف
 - میانگین مربعات خطای بین مقدار خروجی شبکه و مقدار هدف در هر مرحله از آموزش کاهش یابد
- استفاده از فعال‌سازی‌های دوقطبی برای سیگنال‌های وروی و خروجی
- تابع فعال‌سازی خروجی = تابع همانی

شبکه آدالاین: ساختار

○ ساختار مشابه با سایر شبکه‌های قبلی

- چند ورودی
- بایاس = ورودی برابر با ۱

- قابلیت توسعه به حالت چندلایه = شبکه مادالاین

شبکه آدالاین: الگوریتم ...

- مرحله ۰ - مقداردهی اولیه به وزن‌ها (مقادیر تصادفی کوچک)
مقداردهی به نرخ یادگیری
- مرحله ۱ - تا زمانی که شرایط توقف برقرار نیست، مراحل ۲ تا ۶ را انجام دهید.
- مرحله ۲ - برای هر جفت آموزش دوقطبی $s:t$ مراحل ۳ تا ۵ را انجام دهید.
- مرحله ۳ - فعال‌سازی‌های واحدهای ورودی را مشخص کنید: $x_i = s_i \quad i = 1, \dots, n$
- مرحله ۴ - مقدار ورودی شبکه را به واحد خروجی محاسبه کنید: $y_{in} = b + \sum_i x_i w_i$
- مرحله ۵ - مقادیر وزن‌ها و بایاس را به‌روز کنید:
$$\begin{cases} b(new) = b(old) + \alpha \cdot (t - y_{in}) \\ w_i(new) = w_i(old) + \alpha \cdot (t - y_{in}) \cdot x_i \end{cases}$$
- مرحله ۶ - شرایط توقف را آزمایش کنید:
اگر بزرگ‌ترین تغییر وزنی که در مرحله ۲ رخ داده است از یک مقدار کوچک کم‌تر باشد، الگوریتم را متوقف کنید، وگرنه ادامه دهید.

شبکه آدالاین: الگوریتم

○ تفاوت یادگیری آدالاین با یادگیری پرسپترون و هب

- تغییر وزن‌ها متناسب با میزان تفاوت پاسخ شبکه به یک ورودی و مقدار هدف متناظر این ورودی است.
- دربرگیرنده مفهوم خطا (که در یادگیری پرسپترون نیز وجود دارد)

○ نرخ یادگیری

- تاثیر بر سرعت و روند همگرایی الگوریتم
- نیاز به اختصاص مقدار مناسب
- دارای کران بالا از نظر تئوری
- روش: ابتدا مقدار را کوچک فرض کرده (مثلاً ۰.۱) و به مرور مقدار آن را بزرگ کنیم
- اگر مقدار خیلی بزرگی باشد، فرآیند یادگیری همگرا نخواهد بود
- اگر مقدار بسیار کوچکی باشد، یادگیری بسیار کند می‌شود

شبکه آدالاین: کاربرد ...

○ تابع AND: ورودی‌های **دودویی**، هدف‌های **دوقطبی**

• شبکه بعد از آموزش

x_1	x_2	t
1	1	1
1	0	-1
0	1	-1
0	0	-1

$$w_1 = 1 \quad w_2 = 1 \quad w_0 = -\frac{3}{2}$$

$$x_1 + x_2 - \frac{3}{2} = 0$$

• مربعات خطا برای چهار الگوی آموزش با این وزن‌ها = ۱

$$e = E\{(\hat{t} - t)^2\} = \sum_{p=1}^4 [x_1(p)w_1 + x_2(p)w_2 + w_0 - t(p)]^2$$

شبکه آدالاین: قانون یادگیری

○ قانون دلتا

- کمینه کردن خطای بین خروجی شبکه و مقدار هدف متناظر

- $E = (t - y_{in})^2$ خطا = مربعات تفاضل

$$y_{in} = \sum_{i=1}^n x_i w_i$$

- گرادیان تابع خطا = مشتق‌های جزئی خطا نسبت به هر یک از وزن‌ها
- گرادیان بیانگر جهت سریع‌ترین رشد خطا
- جهت مخالف گرادیان = سریع‌ترین کاهش خطا

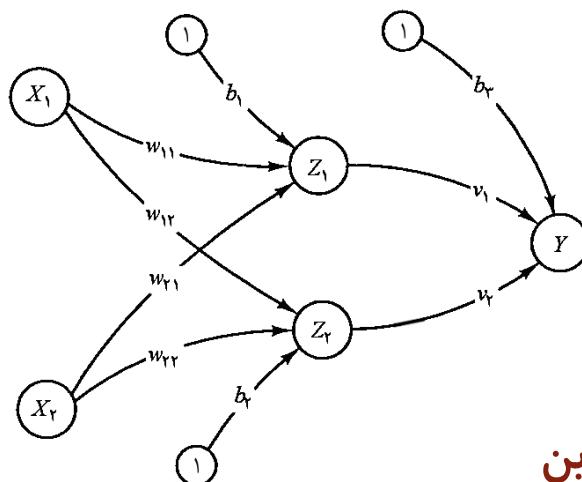
$$-\frac{\partial E}{\partial w_i} = -2(t - y_{in}) \frac{\partial y_{in}}{\partial w_i} = -2(t - y_{in}) x_i$$

$$\Delta w_i = \alpha(t - y_{in}) x_i$$

شبکه مادالاین

○ حالت چند لایه آدالاین

- ترکیب چندین واحد آدالاین در یک شبکه یک لایه با هم = عدم تغییر در فرآیند آموزش
- برای بیش از یک لایه = نیاز به آموزش متفاوت
- شبکه چند لایه = افزایش قابلیت‌های محاسباتی شبکه = حل مسائل پیچیده‌تر

○ ساختار

○ الگوریتم

- MRI = شیوه اصلی آموزش مادالاین
- آموزش وزن‌های لایه اول و ثابت گرفتن وزن‌های لایه دوم (محاسبه به صورت شهودی)
- MR II: روشی دیگر